

Kireýçidäki sorgan / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Romanlar

написано kitapcy | 25 январа, 2025

Kireýçidäki sorgan / hekaýa KIREÝÇIDÄKI SORGAN

Erbetlikleň adamyň üstüne yzba-yz dökülmek häsiýeti bar.

Ýöne ýere aýtmaýarlar: bela geldi – derwezäni aç. Ýogsa-da, hemme zat hakykatdanam dikbaşasaklygyna gaýdyp barýan bolsa nätjek? Onda bu adaty bir halk danalygy däl. Hemme zat içiňi ýakaýyn diýen ýaly: jorasy bilen duşuşmaga ylalaşypdylar, ol gelmedi, keltekçede sadaby gopupdyr, şäheriç otluda tanşy bilen süsüşdi, görmedigem şol, dişi syzlap ugrady, ýagys jimirseýä, kireýçä mündi, ýol bitik – nirededir bir ýerde heläkçilik. Kimdir biri maňa şuň ýaly ýagdaýda, diýen bolsady: hany, derwezäni serp bakaly, men onuň hökman dop-doluja eýmijini ýetirerdim.

Aý, siziň özüňizem hökman şeýderdiňiz-le.

Ine şunda-da, halk parasady bar.

Şoň üçinem meňki adamlar bilen paşmaýar. Käte pikir edýäň: “Girelge gapyň bosagasyndaky palasça öwrülseň nähili gowy

bolardy". Haýsam bolsa bir girelge dälizinde bütün ömrüňe ýatsaň...

Ýöne palasçalaň dünýäsinde-de öz parasadydyr, öz aladalary bardyr. Ýöne, dogrusy, bu eýýäm meniň işim däl.

Umuman, men kireýçide gidip baryadym-da bitige düşdüm. Üçekde güýz ýagşy şytdyldaýar, hasaplaýjyň her şykgyldysam edil tüpeňden atylan gülle deý beýnide batyp galýar.

Üstesine çilimi taşlanyma-da üç gün boluberdi. Bolmanda näme-de bolsa ýakymly bir zatjyk kellä gelsedi...Geläýmänjik geçer! Çykgynsyzlykdan ýaňa men aňymda öz joramy ýalaňaçlamaga başladym. Hemme zat tertipme-tertipli...ilki äýnegi aýyrýas, soň sagady, soň lokga bilezigi, soňam...

-Bagyşlaň.-Men eýýäm bluzkaň birinji iligine ýetipdim, birdenkä sürüjiň sesini eşitdim:-Siz nähili pikir edýärsiňiz, sorganlar hakykatdanam barmyka?

-Sorganlar?-diýip men haýranym hekgerip, ýüzünde sürüjiň keşbi görünýän yzky görnüş aýnasyna garadym:-Nähili sorganlar? Şo gan içýänlermi?

-Hut şolar. Barmy olar ýa-da ýok?

-Siz, asla kimi göz önünde tutýaňyz? Durmuşlary boýunça sorgan bolan adamlarymy, göçme manydaky sorganlarymy, ýarganat-gansorujylarymy, belki-de elhençlikler filmlerindäki oburlarydyr? Ýa-da hakykylarynymy?

-Hakykylaryny, elbetde,-diýip sürüji aýtdy. Ulag ýene-de ýarym metr öňe süýşdi.

-Onda bilemok,-diýip men jogap berdim:-Habarym ýog-aý.

-Ýok, bü-ýä bolmyýa. Siz aýdyň: olaň bardygyna ynanýaňyzmy ýa ýok.

-Ynanamok.

-Diýmek, ynanmaýarsyňyz-da?

-Ynanamok.

Men kisämden çilim çykardym-da, otlaman, ony agzymda eýläk-beýläk geçirmäge başladym.

-A küýlere (salgymruh, dälirän eýe) ynanýaňyzmy?

-Ine küýler welin, meň göwnüme bolmasa bar ýaly.

-Göwnüňize bolmasa...Siz aýdyň: "howwa" ýa-da "ýok".

-Howwa,-diýip maňa diňe tassyklaýmak galdy:-Ynanýan.

-Küýlere, diýmek onda ynanýaňyz-da?

-Ynanýan.

-A sorganlara bolsa – ýok?

-Ynanamok.

-Onda küý sorgandan näme bilen tapawutlanýar?

-Küý – fiziki özeniň gapma-garşylygy (antitezasy),-diýip men agzyna gelenini sarnap goýberdim. Mende şuň ýaly bir zatlar ýaman gowy paşýar.

-Hymm.

-A sorgan bolsa – bu teniň myhyndaky gymmatlyklaryň özgermegi.

-Diýmek onda, siz gapma-garşylyg-a ykrar edýäňiz, gymmatlyklaň özgermeginem – ýok-da?

-Haýsam bolsa samahyllamany bir gezek ykrar etdiňmi – soň düýbünden saklanyp bilmeýäň.

-Siz bilimli adam-ow!

-Ýedi ýyllap uniwersitetde ylmymy çykdy,-diýip, men güldüm.

Öňdäki ulaglaň tükeniksiz sepine dikilip, sürüji inçejik çilimi dodagyna gysdyrды-da, otlady. Ulagyň içine narpyzyň ysy ýaýrady.

-A egetr-de siz hakykatdanam sorgany göräýseňiz näme ederdiňiz?

-Mümkin, aljyrardym.

-Baram şumy?

-A näme, bolanokmy?

-Elbetde bolanok! Ynam – beýik iş. Dagy göz öňüne getirersiň – ine saňa ol, baş üstüne. Pikir edersiň, dag ýok diýip – ol bolmazam.

Edil Donowanyň köne aýdymyndaky ýaly.

-Hä-ä, asyl gör siz näme hakda!

-Howwa-howwa.

Men agzymdan otlamadyk çilimi sydyrman, uludan dem aldym:

-A siziň özüňiz bir ynanýaňyzmy sorganlara?

-Ynanýan.

-Nämüçin?

-O nähili “nämüçin”? Ynanýan, bolany bor-da.

-Subut edip bilersiňizmi?

-Ynam we subutnama – düýbünden başga-başga zatlar.

-Ahmal.

Men bu mowzuga gaty çuňlaşmak islemän, bluzkaň iliklerine dolandym. Biri, ikinjisi, üçünjisi...

-Ýöne subut edibem bilerin,-diýip sürüji yglan etdi.

-Çyndanam?

-Elbetde.

-Nädip?

-A meň özüm sorgan-da.

Biz birsellem dymyşdyk. Ulag ýene-de baş metr süýrendi. Ýagyş damjalaram öňküsi ýaly üçekde deprek kakýardy. Hasaplaýjyda bolsa eýýäm bir ýarym müňdenem köpräk bolupdyr.

-Ýandyrgyjy bermersiňizmi?

-Baş üstüne.

Men ak “bik” ýandyrgyjyndan uçgun çykardym-da, öýkenime nikotiniň ülüşini sordum. Üç günde birinji sapar.

-Bäh, bü bitig-aý!-diýip sürüji zeýrendi.

-Hawa-la,-diýdim:-Ýogsa-da, sorganlar hakda...

-Hä, näme?

-Siz näme, çyndanam sorganmy?

-Elbetde. Maňa ýalan sözlemäň näme manysy bar?

-Köpden bärem siz şuň ýaly?

-Dokuz ýyl eýýäm. Şo ýyl Mýunhende-de Olimpiýada bolupdy.

-Saklan pursat, sen ajaýyp.

-Ine-ine. Tüýs rast!

-Ýene-de soramaga rugsatmy?

-Eňteribersene.

-A siz nämüçin, bi...kireýçi bolup işleýäňiz?

-Men bü, hemme şo sorgançylyk bolgusyzjyklaryny halamok. Ýapynja çolanmak, paýtunda gezmek, galada ýaşamak...Gowy zady ýok. A mende bolsa hemme zat bolmalysy ýaly: salgytlary töleýän, ygtyýarnamam bar. Diskotekalara gatnaýan, patin-ko (hytaý bilýardy, oýun enjamynda oýnalýar) barýan. Näme? Geňmi?

-Aý ýok-la. Ýöne neme...nädip aýtsamkam...men hiç düşüňip bilemok.

-Nä onda siz ynanmaýaňyzmy?

-Hym-m?

-Meň sorgandygyma – ynanmaýaňyzmy?

-Elbetde ynanýan-la,-diýip men sürüjini gyssanmaç ynandyrdym:-Dagy göz öňüne getirersiň – ine ol.

-Ýeri bolýa.

-Siz aram-aram ganam içýäňizmi?

-Dagy nä? Men her niçigem bolsa sorgan ahyry.

-Ganam ähtimal, hil-hil bolup bilýändir-aý – tagamly hem tagamsyz?

-Köre hasa. Ýöne siziňki bolmyýa. Çenden aşa köp çilim çekýäňiz.

-Taşlamak isledim, ine-de başa barmady.

-Iň laýygy – ýaş gyzlaryňky. Bu bar-a şeýlebir bir zat!

-Göwnüme bolmasa men size düşüňýän. Artist gyzlaň gany nähili – biçem dälmi?

-Kaýoko Kasimotoňky – tüýs ýöne ajaýyp! Kimie Singýodziňkem – boljak. Ýöne, ine Kaori Momoiňki welin – edil beýle bir neme däl. Birhili ol düýbünden özüne çekmeýär.

-Diýmek onda, bu işdenem belli-külly başyň çykmary-da?

-Dagy nä!

Ýene-de on baş minutdan soň biz hoşlaşdyk. Men öýümiň işigini açyp, çyrany ýakdym, ýahdandan galaýy buza gutujygyny aldym. Içdim-de, şol gün ahyrsoňy duşuşmadyk halaşýanyma jaň etdim. Ony diňleseň-ä muň özüne ýetesi sebäbi barmyş. Ine işlerem şeýle-dä.

-Hä-ä, Nerima (Tokioň etrapçasy) belgili gara kireýçilere münmegem maslahat beremok.

-Nämüçin?-diýip halaşýanyň sorady.

-Olarda bir sürüji – sorgan?

-Çyndanam?

-Anyk.

-Nä, meni alada edýäňmi ýa?

-Dagy nä!

-Nerimaň gara belgilisimi?

-Hümm.

-Sag bol.

-Kynçylygy ýok.

-Onda, gijäň rahat bolsun.

-Rahat bolsun.

Sapporo gar ýagdy – şu ýylyň birinji gary. Ýagyşdan döreýär, ýagşa-da öwrülýär. Sapporoda gar – beýlebir romantiki hadysa däl. Edil ýakymyz garyndaşyň ýaly bir zat-da.

23-nji oktýabr, anna.

Tokiodan men ýeke köýnekçeli uçdum. Hanedede (howa menzili) 747-njä (uçar) mündüm, “wokmanda” (audiopleýer) birýarymsagatlyk kassetaň birinem pyrlamaga ýetişmedim, ine-de, baş üstüne – gar.

-Etjek alajyň ýok,-diýýär dostum:-Ol hemişe şu wagtda başlanýar. Soňam gys gelýär.

-Sowukdygyn-aý!

-Gys örän-örän-örän sowugam bolmaly. Soň üçinem ol gys-da.

Biz onuň bilen Kobeden (şäher) gaty daşdaky däl, kiçijik, ümsümje şäherjikde önüp-ösdük. Biziň öýlerimiz birek-birekden elli metrlikdedi, bir mekdepde-de okapdyk. Bile syýahat ederdik, gyzjagazlar bilen duşuşyga bile eňerdik. Bir sapar bolsa oň bilen şeýlebir öteräk içdik welin, kireýçiden gaçyp

galypdyk. Mekdepden soň men Tokioň uniwersitetine girdim, ol bolsa – Hokkaýdoň uniwersitetine. Bile okaýan kurşdaşlarymyzda öýlendik, meňki Tokiodandy, oňky bolsa – Otarudan. Durmuş şeýle. Biziň hemmämiz, edil lälik şemalyň seçýän ösümlük tohumlary deýin ýeriň ýüzünde bimaksat entäp ýörüs.

Mümkin, durmuşda hemme zat başgaça bolardy, egerde Tokioň uniwersitetin-ä ol giren bolsa, menem Hokkaýdoda okan bolsam. Belki-de men syýahatçylyk firmasynda işläp, dünýäň ýüzüni gezerdim, a ol bolsa Tokioda ornaşyp, ýazyjy bolardy. Ýöne ýagdaýlaň tötänden seplesmegi zerarly bolan boldy: men romanlar ýazýan, ol syýahatçylyk firmasynda işleýär. “Orion” teatry bolsa, häzirem öňküsi ýaly yşyklary bilen lowurdaýar.

Dostumyň ogly alty ýaşynda. Gapjygynyň bir gatynda, möwsümçesiniň ýanynda onuň üç sany suraty ýatyr. Hokuto, Maruýama haýwanat bagynda guzy bilen oýnaýar. Hokuto, çagalar baýramy üçin bezelen. Hem-de Hokuto güýmenjeler toplumynda raketa atlanan. Men suratlary synlaýan-da, dostuma berýän. Biz buza içýäs hem-de buz ýaly sowuk, doň balyk bilen yzysüre garbanýas.

-O ýerde P nähili ýaşan bolup ýör?-diýip, ol soraýar.

-Ýakynda köçede sataşdyk. Tötänden. Aýaly bilen aýrylyşypdyr, nähilidir bir gyzjagaz bilen bulaşyp ýör.

-Howwamy?

-Mahabat şereketinde işleýär. Nähilidir birhili eýmenç ýazgylary ýazýar.

-Düşnükli.

Yzam soň ýaly we soňa meňzeş. Hasaplaşyp, biz köçä çykýarys. Gar, barybir ýagyp dur.

-Kobede bolmanyňa kän wagt geçdimi?-diýip men gyzyklanýan.

-Uzak,-diýip ol, başyny ýaýkaýar:-Gaty daş-laý. A sen?

-Menem esli wagt gitmedim. Äý, onsoňam känbir çekibem barmaýar.

-Hymm.

-Mümkin, hemme zat o taýda mazaly üýtgändir.

-Hymm.

On minut dagy biz köçelerde kaňkaýas. Gepleşere başga zat ýok. Men öz myhmanhanama gidýän, ol özüniň kiçigöwrümlü, üç otagly öýüne dolanýar.

-Ýeri, sag bol!

-Senem.

Burma şykgyldaýar. Biz dürli tarapa dargaýas, mundan beýlägem

her kimiň öz ýoly bilen gitmegi üçin. Ertir geler, bizem biri-birimizden ýarymmüň kilometr alysda bolarys, tukatlyk bilen bimany göreşi dowam ederis, olam her kim üçin özbaşyna.

Myhmanhanada men telewizory işletdim. Ýerli ýaýlym boýunça haýsam bolsa bir maglumat gepleşigi gidip durdy. Köwşümi çykarman, men örtügiň üstünden sekä özümi okladym, otagyma getirmegi haýyş eden kakadylan balykly sendiwiçimi sowuk buza bilen içip, ekrana serimsal dikildim.

Şekiliň ortasyny gara-gök köýnekli ýaş zenanyň ýalňyz sudury eýeleýärdi. Kamera zenanyň biline çenli surata düşürýärdi, edil oljasyna garaşýan ýyrtyjy ýalam, oňa doňup galan aýna gözi bilen ýalmanyp seredýärdi. Rakursy üýtgetmän, alynýan şekili golaýlatmanam, daşlaşdyrmanam. Edil nouvelle-vague (fransuzça: täze tolkun) köne filmlerdäki ýaly.

-Men P. şäheriniň häkimliginiň maglumat bölümünde işleýän,- diýip zenan ýeňiljek ýerli şiwede başlaýar. Sesi tolgunmadan ýaňa endireýär:-Biziň şäherçämiz uly däl – bary-ýogy ýedi ýarym müň ýaşajy. Üýtgeşik bir hiç zat bilenem meşhur däl, şol sebäpli-de, örän ahmal, siz ol barada hiç zadam bilýän dalsiňiz.

-“Gynansak-da”, -diýip men belleýän.

-Biziň ýaşajylarymyzyň esasy pişesi – oba hojalyk we süýtçilik maldarçylygy. Esasy önüm – elbetde, şaly, ýöne soňky döwür, ekin meýdanlarynyň azaldylmagy bilen, şäheriň töwereginde gallaçylyga we gök önümçilige çalt geçiş amala aşýar. Etekde maldarçylyk hojalygy bar: iki ýüze golaý sygyr, ýüz ýaby hem-de şonçaragam merinos-goýunlar. Häzir bu pudak bizde gowy ösýär we ýene-de üç ýyldan mallaň baş sany iki esse artar.

Owadan däl. Ýigrimi bäş ýaşlarynda, äýnegi metal daşly, güýçli dioptriýalar bilen, ýüzünde – saň-gaty ýylgyrys, maňa nämedir bir zady bilen döwür ýahdany ýatladýar. Ýöne ol barybir gowuja gyzjagaz. Nouvelle-vague kamera onuň has özüneçekiji alamatlaryny sereşläp, ony amatly ýagtylykda görkezýär. “Her kime on minutdan, telekameraň öňünde nämedir bir zatlary aýtmak üçin bersediler”-diýip men oýlanýan:-“Belki, şonda dünýä has gowy bolardy”.

-Haçanam bolsa, XIX asyryň 90-njy ýyllarynyň başynda, şäherçeden ýakynda akyp geçýän P. derýasynda altyn çäge tapypdyrlar. Tylla ysytmasý başlapdyr. Ýöne, bahym çäge bilen bilelikde tamamlanypdyr. Indi ol döwürler hakda diňe birnäçe

sany ýarym ýumrulan külbeler hem-de daglaň üstaşyr çekilen darajyk ýollar ýatladýar.

Men sendwiçiň soňky bölegini özüme dykýan-da, zarp bilen buzany boşadýan.

-Şäher...üh-he...gaty uzakda-da däl, şäheriň ilaty on müň adamdan geçýärdi, ýöne soňky wagt adamlar obadan tiz gitmesi saýgarylýar, ýaşlar uly şäherlere aşýarlar. Ine şeýle mesele. Meniň synpdaşlarymdan eýýäm ýarysyndan gowragy gitdi. Ýöne, elbetde, biziň şäherçämize ýapyşyp duran adamlaram bar.

Ol obýektiwe, edil geljek görüňän aýna sereden ýaly bakyp, ondan aýrylman gepleýär. Onuň gözleri telewizoryň kineskopynyň içinden maňa dykgatly dikanlaýar. Men ýahdandan ýene-de bir galaýy buza gutusyny alýan, halkasyny çekýän, birki owurt edýän.

Onuň şäherçesi.

Men onuň nähili görüňändigini hyýalyma getirdim. Günün dowamynda bary-ýogy sekiz otly togtaýan demirýol menzili, peçlije sadyllazal (garaşyş zaly), töwerekleýin hereketli, oňaysyz kiçi meýdança, şäheriň ýarym bozulan ieroglifli meýilnamasy, dyrnajykly gülçanak, rýabinaly seýilýodasy, durmuşdan basylan, kirli ak it, gereginden artyk giň köçeler, öz-özünü goraýyş (raýat goranyş) güýçlerine gulluga çagyryan plakat, dürli-dümenli üç gatly söwda merkezi, “Mekdep lybasy” we “Kellagyrydan serişdeler” asylawaç ýazgylar, kiçeňräk rýokan (kiçi myhmanhana), oba hojalyk bileleşiginiň, tokaýçylyk merkeziniň we maldarçylygy ösdürmegiň birleşiginiň binalary, hammamyň külreňk-çal asmana dikilen ýalňyz tokurtgasy. Baş köçäň ahyrynda çepe öwrülýän, şo taýda çatryk we häkimlik, oň maglumat bölüminde-de şo zenan işleýär. Ýarymyyla ýakyn gar ýatýan, kiçijik, içgysgynç şäherjik. A ol bolsa oturyp, öz şäheri üçin dürli bildirişleri ýazýar. “Pylan aýyň pylanynjy senesinde merinos-goýunlary zyýansyzlandyrmak üçin dermanyň paýlanyşygy amala aşyryljakdyr. Isleg bildirýänlere ýörite nusgalykda pylan aýyň pylanynjy senesine çenli arzalaryny bermegi haýyş edýäris”.

Biziň ykballarymyz birdenkä Sapporoň şu myhmanhanasynyň şu kiçijik otagynda kesişýär. Men myhmanhanaň ýatys sekisinde ýatyryn, wagtam...edil geýerine alnan penjek ýaly...men hiç oňa öwrenişip bilemok. Kütäk palta meň aýagymyň astyndaky kemende yzba-yz urýar. Ol üzüldigi yza ýol bolmaz. Şo sebäplem howsala basmarlaýar.

Ýok, elbetde, ýüp üzülmedi. Ýöne, göwnüme bolmasa, men birneme buzada öteräk geçdim. Ýene-de, mümkin, penjiräň aňyrsynda köwsarlaýan garyň günäkär bolmagy ahmal. Ýüpüň üstünden ýöräp, men hakykylygyň gara ganatynyň astyna dolanýaryn. Meniň şäherçäm, meniň köçelem, onuň dowarlary.

Onuň merinoslaryny ajaýyp zyýansyzlandyryjy serişde bilen ýuwyarkalar, men öz goýunlarym bilen gyşa taýynlanýan. Bede toplaýan, gabyma kerosin sordurýan, olar garly harasatlara döz geler ýaly penjireleň çarçuwalaryny abatlaýan.

-Bu meň şäherim,-diýip ol aýdýar:-Kiçijik şäherçe, hiç hili üýtgeşik zat ýok. Ýöne ol meniňki. Mümkinçilik bolsa – geliň. Kim bilýä: belki biz size nämedir bir zat bilen kömek ederis.

Onuň şekili ekrandan ýitdi.

Pultuň düwmesini basyp, men telewizory öçürýän, buzany içip gutarýan. Hem-de oýlanýan: a belki onuň şäherçesine gidiläýsemikä? Birdenkä ol maňa nämedir bir zat bilen ýardam berer. Ýöne meniň o taýyk gitmejegim hak. Men eýýäm gaty köp zatdan mahrum boldum.

Köçede gar bes etmeýär. Ýüz merinos, garaňkyda, gözleri ýumulgy ýatyr.

© *Haruki Murakami* Hekaýalar